

Deaf Journalism Europe

**ODPORÚČANIA
A ZODPOVEDAJÚCE
PLÁN ADVOKÁCIE**

**Co-funded by
the European Union**

INFORMÁCIE O PROJEKTE	
Číslo projektu:	101111914
Názov projektu:	Podpora a rozširovanie žurnalistiky nepočujúcich v Európe prostredníctvom posunkových jazykov
Akronym projektu:	DJE
Zavolajte:	CREA-CROSS-2022-JOURPART
Téma:	CREA-CROSS-2022-JOURPART
Typ akcie:	CREA-PJG
Služba:	EACEA/B/02
Dátum začatia projektu:	1. júna 2023
Trvanie projektu:	24 mesiacov

DODANÉ INFORMÁCIE	
Názov:	Výsledok 4.4: Odporúčania a zodpovedajúci plán propagácie
Pracovný balík:	WP4 - Obchodný model
Hlavný príjemca:	Vizuálny box VZW
Dátum splatnosti:	30/05/2025 (M24)
Autor:	Jorn Rijckaert (Visual Box VZW)
Úroveň šírenia:	Verejnosť
Typ dodávky:	Správa

Odmietnutie zodpovednosti - financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú však len názormi autora (autorov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej výkonnej agentúry pre vzdelávanie a kultúru (EACEA). Európska únia ani EACEA za ne nemôžu niesť zodpovednosť.

Prehľad

Nepočujúci používatelia posunkového jazyka v celej Európe si čoraz viac uvedomujú svoje právo na prístup k správam a informáciám vo svojom národnom posunkovom jazyku a na vytváranie vlastných názorov na základe tohto prístupu. Tento dokument poskytuje prehľad kľúčových zistení z predchádzajúcich akademických výskumov týkajúcich sa spotreby správ, zrozumiteľnosti správ dostupných v posunkovom jazyku a preferencií nepočujúcich posunujúcich. Na základe výsledkov prieskumov distribuovaných konzorciom projektu Deaf Journalism Europe v šiestich zúčastnených európskych krajinách bol sformulovaný súbor vládnych odporúčaní. Okrem toho bol vypracovaný sprievodný plán lobovania pre rôzne zainteresované strany. Tento dokument bol zverejnený v digitálnej podobe na našej spoločnej webovej stránke: www.deafjournalism.eu.

História revízie

Verzia #	Realizuje	Dátum revízie	Opis zmien
V0.1	Jorn Rijckaert	11/01/2025	Prvý návrh
V1.0	Jorn Rijckaert	08/03/2025	Konečná verzia; po zapracovaní pripomienok recenzentov

Postup schvaľovania

Verzia #	Názov dodávky	Schválil	Organizácia	Dátum schválenia
V0.1	D4.4	Juraj Holéczy	DeafStudio	29/01/2025
V0.1	D4.4	Benedikt J. Sequeira Gerardo	manuál	04/02/2025
V0.1	D4.4	Noémie Churlet	Médiapi	09/02/2025
V0.1	D4.4	Kenny Åkesson	Teckenbro	07/02/2025
V0.1	D4.4	Dennis Hoogeveen	Turkoois	08/02/2025
V0.1	D4.4	Jaron Garitte	Visual Box	30/01/2025

Obsah

1. Úvod	6
1.1. Prístup k správam v posunkovom jazyku	6
1.2. Rastúci dopyt po správach v posunkovom jazyku.....	7
1.3. Očakávania od komúnít nepočujúcich	7
2. Právny rámec	9
3. Typy médií posunkového jazyka	11
4. Ilúzia začlenenia	12
4.1. Výzvy v koncepcii prístupnosti.....	12
4.1.1. Technické výzvy	12
4.1.2. Výzvy, ktorým čelia tlmočníci posunkového jazyka.....	13
4.1.3. Výzvy, ktorým čelia nepočujúci diváci.....	14
4.2. Mechanizmus kontroly.....	15
5. Právo na porozumenie	16
5.1. "Vlastné" spravodajské relácie ako riešenie	17
5.2. Ilúzia z iného pohľadu.....	18
5.3. Primárna cieľová skupina.....	20
5.4. Jazykové potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka	20
5.5. Kvalita posunkového jazyka	21
5.6. Informačné potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka	21
5.7. Nepočujúci moderátori	22
5.8. Novinky pre nepočujúcich	24
5.9. Nákladová efektívnosť.....	24
6. Rozdelenie právomocí	27
6.1. Potreba viacerých pohľadov nepočujúcich.....	27
6.2. Riešenie nerovností.....	28
6.3. Výhody rozdelenia moci.....	29

7. Rôznorodé zdroje správ	30
8. Zhrnutie	31
9. Odporúčania	32
10. Plán obhajoby	33
10.1. <i>Výskum spotreby správ</i>	33
10.2. <i>Štruktúrovaný dialóg medzi kľúčovými zainteresovanými stranami</i>	34
10.3. <i>Experimentovanie s ponukou správ</i>	35
10.4. <i>Profesijný rozvoj v oblasti žurnalistiky a prekladu</i>	36
10.5. <i>Školenia a zvyšovanie povedomia</i>	37
11. Referenčný zoznam	38

1. Úvod

Uvedený citát pochádza od približne 65-ročnej nepočujúcej ženy, ktorá odpovedala zamestnancovi projektu Deaf Journalism Europe (DJE), ktorý ju informoval, že poskytovanie správ v jej národnom posunkovom jazyku, ktoré je možné vďaka európskemu projektu Deaf Journalism Europe (DJE), sa môže skončiť koncom mája 2025, keďže trvanie projektu je obmedzené na dva roky. Zamestnankyňa priznala, že konzorcium DJE spočiatku ponúklo komunitám nepočujúcich zapojeným do projektu "sladkosti" (obrazne povedané) a následne im ich odoberie. Pre túto nepočujúcu ženu však prístup k dennému spravodajstvu v jej národnom posunkovom jazyku nebol luxusom alebo odpustkom, ale nevyhnutnou potrebou, porovnateľnou s chlebom a vodou.

1.1. Prístup k správam v posunkovom jazyku

Nepočujúci a nedoslýchaví môžu získavať správy a informácie rôznymi spôsobmi (Neves, 2007). Písomný jazyk je dostupný prostredníctvom spravodajských a informačných webových stránok a titulky sú k dispozícii pri audiovizuálnych videách a vysielaní. Okrem toho existujú spravodajské a informačné videá sprístupnené v národných posunkových jazykoch prostredníctvom tlmočníkov v obraze, čo znamená, že tlmočník sa pridáva na obrazovku počas postprodukcie. Okrem toho, aj keď v obmedzenom rozsahu, existujú v Európe aj spravodajské relácie, ktoré sa vyrábajú s posunkovým jazykom ako primárnym jazykom. Podľa Európskej únie nepočujúcich (EUD)¹ nepočujúci používatelia posunkového jazyka vzhľadom na svoju jedinečnú kultúrnu a jazykovú identitu často uprednostňujú úplný, bezbariérový prístup k informáciám vo svojom národnom posunkovom jazyku. V záujme zrozumiteľnosti sa v tomto dokumente používa pojem "nepočujúci" ako zastrešujúci pojem zahŕňajúci rôzne stupne straty sluchu vrátane nedoslýchavých osôb a osôb, ktoré používajú posunkový jazyk ako svoj prvý alebo primárny jazyk.

Rôzne akademické štúdie, ktorých najdôležitejšie zistenia sú uvedené v tomto dokumente, ukazujú, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka v Európe a dokonca aj vo svete stále čelia nedostatočnému prístupu k správam a informáciám v ich národnom posunkovom jazyku. Je to obzvlášť zárážajúce vzhľadom na to, že mnohé národné vlády a verejnoprávni vysielatelia v európskych krajinách už zaviedli opatrenia na sprístupnenie

¹ <https://www.eud.eu/wp-content/uploads/2022/03/EUD-Position-Paper-Accessibility-of-Information-and-Communication.pdf>

svojej spravodajskej ponuky nepočujúcim používateľom posunkového jazyka. Štúdie však naznačujú, že tieto snahy nemali želaný vplyv na nepočujúcich divákov.

1.2. Rastúci dopyt po správach v posunkovom jazyku

Od pandémie COVID-19 si nepočujúci používatelia posunkového jazyka v Európe čoraz viac uvedomujú svoje právo získavať správy a informácie zrozumiteľným spôsobom v ich národnom posunkovom jazyku a vytvárať si na základe tohto prístupu vlastné názory. Toto povedomie motivuje aj šesť mediálnych spoločností pod vedením nepočujúcich, ktoré pôsobia v rámci konzorcia DJE, aby zabezpečili, že správy a informácie budú vhodným spôsobom sprístupnené komunitám nepočujúcich v ich krajinách. Ich denné spravodajské služby, ktoré sú pripravované a prezentované priamo v posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom (a nie tlmočníkom posunkového jazyka, ktorý sprevádza spravodajstvo v hovorenej reči), predstavujú novinku v niektorých krajinách projektu DJE, napríklad vo Flámsku a Nemecku. V iných krajinách už takéto spravodajstvo existuje, a to buď na dobrovoľnej báze (Holandsko), prostredníctvom modelov predplatného (Francúzsko), alebo prostredníctvom verejnoprávnych vysielateľov (Švédsko a Slovensko). V posledných prípadoch partneri DJE v týchto krajinách venovali svoju ponuku spravodajstva, spolufinancovanú z projektu DJE, výlučne spravodajským príspevkom týkajúcim sa nepočujúcich.

Hoci všetky spravodajské služby v posunkovom jazyku v rámci projektu DJE sú spolufinancované Európskou úniou na obdobie dvoch rokov, pričom jedným z hlavných cieľov je podporiť ich rozvoj a ekonomickú životaschopnosť, na prevádzkové náklady nie je k dispozícii takmer žiadne financovanie. Iba francúzsky partner DJE, Médiapi, funguje na modeli predplatného; naďalej však má finančné problémy. Médiapi preto aktívne hľadá verejné a súkromné granty a zároveň diverzifikuje svoje zdroje príjmov - napríklad predaj videí a predplatné pre profesionálov vrátane knižníc a škôl -, aby zabezpečila udržateľnosť svojej produkcie.

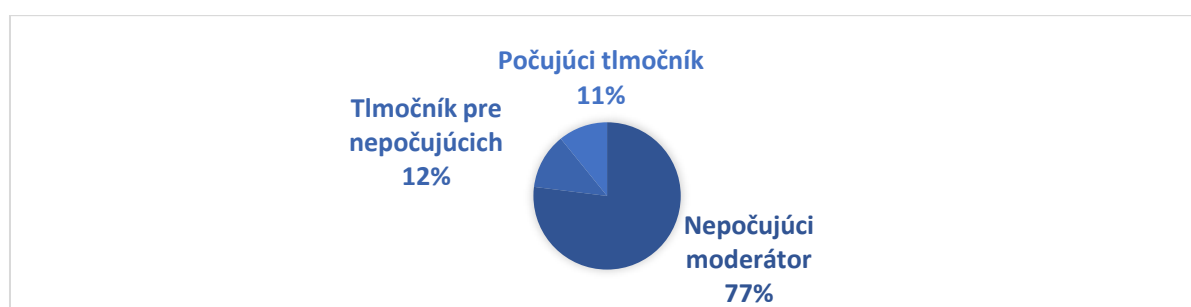
Z tohto dôvodu projekt DJE vyčlenil zdroje na skúmanie toho, do akej miery sú nepočujúci spotrebitelia spravodajstva ako členovia relatívne malých národných trhov ochotní platiť za spravodajské služby poskytované partnermi DJE.

1.3. Očakávaná od komunit nepočujúcich

Prieskumy uskutočnené konzorciom DJE v šiestich zúčastnených európskych krajinách (pozri výstup 4.1 projektu DJE) poskytli lepší prehľad o spotrebe správ a preferenciách komunit nepočujúcich. Podobne ako predchádzajúce akademické štúdie, aj výsledky prieskumu naznačujú, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka výrazne uprednostňujú "špecializovanú" ponuku správ, prezentovanú priamo v ich národnom

posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom a prispôsobenú ich jazykovým a informačným potrebám, ako účinný prostriedok zabezpečenia ich práva na prístupné informácie.

V nasledujúcom grafe (obrázok 1) sú uvedené výsledky prieskumu, ktorý sa uskutočnil medzi 877 respondentmi (vrátane nepočujúcich, nedoslýchavých, hluchoslepých a počujúcich osôb) v šiestich rôznych krajinách zapojených do projektu DJE. Keď sa ich pýtali na preferenciu prezentácie v posunkovom jazyku - či uprednostňujú nepočujúceho moderátora, ktorý by správy prinášal priamo v ich národnom posunkovom jazyku, alebo využitie nepočujúceho alebo počujúceho tlmočníka v bežnom spravodajskom vysielaní - preferencia prvej možnosti bola výrazne vyššia.

Obrázok 1 - Preferovaný typ prezentácie správ v posunkovom jazyku

Z odpovedí nepočujúcich používateľov posunkového jazyka na prieskumy DJE zároveň vyplýva, že očakávajú, že tieto spravodajské a informačné služby budú vlády poskytovať bezplatne. Nasledujúce tabuľky poskytujú prehľad rôznych výsledkov z prieskumov DJE. Je zrejmé, že neexistuje jednotný výsledok, pokiaľ ide o to, či sú spotrebitelia ochotní platiť za informačné služby DJE (tabuľka 1), ale je jasné, že respondenti sa domnievajú, že tieto služby by mali vlády poskytovať bezplatne (tabuľka 2).

	Áno	Nie	Možno	Celkom
Ochota	154 (19,9%)	298 (38,4%)	323 (41,7%)	877

Tabuľka 1 - Ochota platiť za spravodajské ponuky DJE

	Rozhodne nesúhlasím	Nesúhlasím	Neutrálne	Súhlasím	Rozhodne súhlasím	Celkom
Vláda by nemala financovať spravodajstvo v posunkovom jazyku	430	149	185	47	66	877

Tabuľka 2 - Odpovede na tri výroky v prieskumoch DJE

Vzhľadom na to, že väčšina spravodajských služieb poskytovaných v rámci projektu DJE sa má skončiť koncom mája 2025 z dôvodu nedostatku ďalších finančných prostriedkov, v tomto dokumente² sa uvádzajú odporúčania vlády na zabezpečenie udržateľnosti týchto služieb, ktoré sprevádza plán lobovania zameraný na inšpiráciu rôznych zainteresovaných strán v celej Európe.

*"V minulosti som nerozumel, prečo
Potreboval som hlasovať. Jednoducho som nasledoval svojich rodičov
uprednostňovanie konkrétnej politickej strany.
Vďaka tejto spravodajskej službe v mojom posunkovom jazyku,
teraz lepšie rozumiem
svojej úlohe počas volieb.
Vytvoril som si vlastný názor."*

2. Právny rámec

Uvedené svedectvo pochádza od nepočujúceho mladého muža vo veku 35 rokov, ktorý denne sleduje *VGT nieuws* poskytované v rámci projektu DJE. Túto ponuku správ vo flámskom posunkovom jazyku pripravila spoločnosť Visual Box, ktorá dodala ďalšie informačné videá počas federálnych a európskych volieb v júni 2024.

² Je dôležité poznamenať, že väčšina citácií a štúdií, na ktoré sa v tomto dokumente odkazuje, pochádza z Flámska. Je to nielen preto, že hlavný autor tohto dokumentu pôsobí vo Flámsku, ale aj preto, že prístupnosť médií je vysoko v programe lobovania komunity nepočujúcich a jej zainteresovaných strán v tomto regióne. V dôsledku toho sa tam uskutočnil významný akademický výskum na túto tému.

Všeobecná deklarácia ľudských práv³, ktorú prijala Organizácia Spojených národov 10. decembra 1948, tvorí dôležitý základ práva na slobodu názoru a prejavu. V článku 19 sa výslovne uvádza, že toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky prostredníctvom akýchkoľvek médií bez ohľadu na hranice.

Toto právo je ďalej posilnené **Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD)**⁴, ktorý prijala OSN 13. decembra 2006. CRPD je prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá sa osobitne zameriava na práva osôb so zdravotným postihnutím a nariaďuje uznanie a ochranu posunkových jazykov a komunít posunkového jazyka (Ball, 2011). Článok 21 dohovoru s názvom "**Sloboda prejavu a názoru a prístup k informáciám**" zaväzuje štáty včas a bez dodatočných nákladov sprístupniť informácie určené širokej verejnosti v prístupných formátoch a technológiách. Okrem toho musia masmédiá vrátane poskytovateľov informácií online zabezpečiť, aby ich služby boli prístupné osobám so zdravotným postihnutím.

Na európskej úrovni obsahuje **smernica o audiovizuálnych mediálnych službách (AVMSD, 2010/13/EÚ)**⁵ ustanovenia o prístupnosti audiovizuálnych médií pre osoby so zdravotným postihnutím v širšom zmysle. V **Európskom akte o prístupnosti (EAA)**⁶, prijatom v roku 2019, sa konkrétne uvádza, že audiovizuálne mediálne služby musia byť prístupné nepočujúcim a nedoslýchavým osobám, a to aj prostredníctvom titulkov a tlmočenia do posunkovom jazyku.

Hoci tieto právne nástroje zdôrazňujú význam prístupných mediálnych služieb pre nepočujúcich, posunkový jazyk sa často spomína ako jedno z možných opatrení. Implementácia a konkretizácia takýchto opatrení je však ponechaná na členské štáty, ktoré musia v rámci svojich vnútroštátnych právnych predpisov a politík zaviesť vhodné riešenia na splnenie všeobecných požiadaviek na prístupnosť. To často spôsobuje problémy, keďže mnohé národné vlády interpretujú svoje povinnosti poskytovať nepočujúcim občanom prístup k informáciám v ich národnom posunkovom jazyku rôznymi spôsobmi v rámci svojich právnych predpisov o prístupnosti médií alebo dohôd s verejnoprávnymi vysielateľmi.

³ <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf>

⁴ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

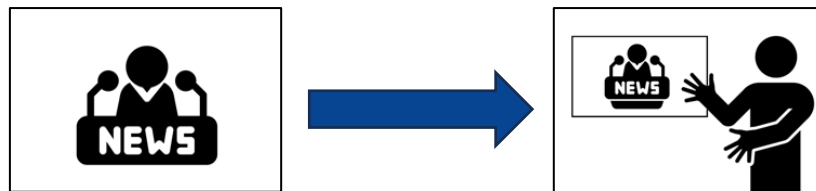
⁵ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/13/oj/eng>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>

3. Typy médií posunkového jazyka

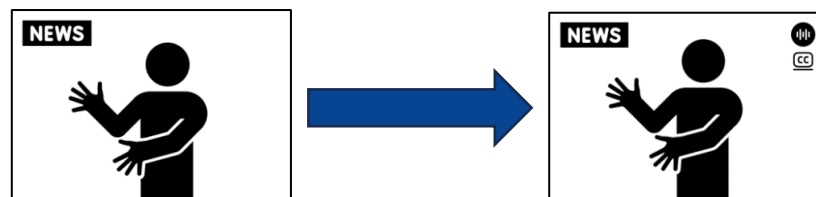
Predtým, ako sa začneme zaoberať problémami súvisiacimi s existujúcimi spravodajskými službami v národných posunkových jazykoch v Európe, je nevyhnutné najprv pochopiť rozdiel medzi dvoma typmi médií v posunkovom jazyku (Steiner, 1998).

Na jednej strane môže byť "bežné" vysielanie sprístupnené v národnom posunkovom jazyku prostredníctvom tlmočníka posunkovom jazyku. Ide o vysielanie, ktoré bolo pôvodne vytvorené pre širokú verejnosť a ktorého obsah a štruktúra zostávajú nezmenené, ale počas postprodukcie (alebo dokonca v priamom prenose) sa pridá tlmočník. Tento prístup funguje v **rámci "počúvania"**, keďže program sa najprv vyrába v hovorenom jazyku.

Obrázok 2 - Rámec pre vypočutie

Na druhej strane je možné vytvoriť vysielanie priamo v posunkovom jazyku a pracovať v **"rámci nepočujúcich"**. Takéto vysielanie sa kompletne vyrába v posunkovom jazyku, často ho uvádza nepočujúci posunkujúci a sprístupňuje sa širšiemu, nesignálnemu publiku, napríklad prostredníctvom hlasového komentára alebo titulkov pridaných počas postprodukcie.

Obrázok 3 - Rámec pre nepočujúcich

*"Keď sa kvalita prekladu
je primeraná, prístupnosť sa stáva
skôr ilúziou ako skutočnosťou.
Ilúzia začlenenia by nemala
byť cieľom verejnoprávneho vysielateľa."*

4. Ilúzia začlenenia

Uvedené vyhlásenie pochádza z memoranda, ktoré vypracovali rôzne zainteresované strany flámskej komunity nepočujúcich a v ktorom vyjadrujú svoje obavy týkajúce sa kvality tlmočených spravodajských relácií poskytovaných verejnoprávnym vysielateľom vo Flámsku. V celej Európe je sprístupňovanie pravidelných spravodajských relácií prostredníctvom tlmočníkov posunkového jazyka najbežnejšou metódou poskytovania správ v posunkovom jazyku (Neves 2007; Dhoest a Rijckaert 2020). Vo väčšine krajín živé tlmočenie spravodajských relácií vykonávajú počujúci tlmočníci. Hoci to vlády a verejnoprávne televízie často považujú za štandard, v komunitách nepočujúcich sa účinnosť tohto prístupu spochybňuje. Rôzne štúdie preukázali, že táto forma sprístupňovania často predstavuje prekážku pre zrozumiteľnosť správ a informácií určených pre nepočujúcich divákov.

4.1. Výzvy v koncepcii prístupnosti

Problémy pri porozumení bežných spravodajských relácií tlmočených (počujúcimi) tlmočníkmi posunkového jazyka možno rozdeliť do troch kategórií: technické aspekty, samotní tlmočníci a nepočujúci diváci (Wehrmeyer, 2015). Tieto tri kategórie sú zhrnuté nižšie na základe zistení z rôznych akademických štúdií, ktoré sú doplnené citátmi z hodnotiacej štúdie o poskytovaní správ vo flámskom posunkovom jazyku vo verejnoprávnom vysielaní VRT, ktorú uskutočnili Dhoest a Rijckaert (2020).

4.1.1. Technické výzvy

Výskum ukazuje, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka majú problémy s **rýchlym tempom posunkom zdrojového materiálu**. To sťažuje súčasné sledovanie tlmočníka posunkového jazyka a spravodajských záberov, ktoré sú často nevyhnutné na vizuálne pochopenie spravodajského obsahu. Nepočujúci diváci majú problémy s rozdelením svojej pozornosti medzi viaceré zdroje vizuálnych vstupov: tlmočníka posunkového jazyka, spravodajské zábery a textové vstupy, ako sú titulky alebo označenia mien.

"Mám len dve oči, nemôžem sa pozeráť jedným smerom a druhým iným."

Štúdia sledovania očí vykonaná medzi nepočujúcimi divákmi v Južnej Afrike odhalila, že sa neustále sústreďujú na tlmočníka posunkového jazyka bez ohľadu na to, či plne rozumejú prekladu, a len zriedka presúvajú svoju pozornosť na iné vizuálne vstupy (Wehrmeyer, 2014).

Nepočujúci používatelia posunkového jazyka tiež uvádzajú časté oneskorenia pri tlmočení posunkového jazyka v porovnaní s hovoreným obsahom (Dhoest & Rijckaert, 2020). Často je náročné dosiahnuť **synchronizáciu medzi spravodajským záznamom a tlmočením**, keďže tlmočník posunkového jazyka môže začať s prekladom až po spracovaní zvukového vstupu z vysielania.

4.1.2. Výzvy, ktorým čelia tlmočníci posunkového jazyka

Rôzne akademické štúdie (Norwood, 1979; Steiner, 1998; Kyle, 2007; Xiao & Yu, 2009; Xiao & Li, 2013; Wehrmeyer, 2015; Dhoest & Rijckaert, 2020) naznačujú, že hlavný dôvod, prečo majú nepočujúci respondenti problém porozumieť tlmočenému obsahu správ, spočíva v samotných počujúcich tlmočníkoch. Vo väčšine prípadov títo tlmočníci **neovládajú posunkový jazyk na úrovni rodného jazyka**. Respondenti uvádzajú, že tlmočníci často používajú "umelú" formu posunkového jazyka, ktorá sa vyznačuje neprirodzeným štýlom, množstvom lexikálnych a gramatických chýb a prevládajúcim vplyvom hovoreného jazyka na ich posunkovanie. Nepočujúci diváci často poukazujú na to, že tlmočeným spravodajským reláciám chýba presné a dôsledné podanie v posunkovom jazyku. Dokonca sa zistilo, že tlmočníci občas používajú posunky, ktoré nepočujúci diváci nepoznajú, čo u nich vyvoláva podozrenie, že tieto posunky sú improvizované na mieste.

*"Niekedy sa zdá, že značky sú jednoducho navlečené na seba,
ale výsledkom nie je správny preklad."*

Nepočujúci diváci zdôrazňujú význam naratívneho štýlu s jasnými a konzistentnými vysvetleniami v tlmočených spravodajských reláciách. Aj keď často rozumejú jednotlivým posunakom, ktoré produkujú počujúci tlmočníci, na úplné sledovanie vysielania je rozhodujúca zastrešujúca ucelenosť obsahu

Štúdie v Taliansku (Kellet Bidoli & Sala, 2011) a vo Flámsku (De Keyzer & Primusz, 2013) skúmali perspektívu tlmočníkov správ a výzvy, ktorým čelia v zákulisí aj v nahrávacom štúdiu. Medzi hlavné výzvy patrí zložitosť spravodajského obsahu, nedostatok času na prípravu, obmedzená ekvivalencia niektorých pojmov v posunkovom jazyku, vyhýbanie sa vplyvu hovoreného jazyka na posunky a nutnosť výberu medzi regionálnymi variantmi koexistujúcimi v rámci národného posunkového jazyka. Tlmočníci tiež poznamenávajú, že

rýchle tempo spravodajských relácií môže byť ťažké udržať, čo **si** často **vyžaduje vynechanie informácií počas živého tlmočenia**.

"Ako nepočujúca osoba mám právo na úplné informácie.

Keď tlmočník vynecháva informácie, čudujem sa:

Mám nejakú menšiu hodnotu?"

Nepočujúci diváci ďalej pozorujú, že tlmočníci majú tendenciu pristupovať k svojej úlohe procesne orientovaným spôsobom ("Ako to mám tlmočiť? Aké stratégie tlmočenia a prekladu by som mal použiť? Aký je pre to správny posunok?"), namiesto toho, aby sa zamerali na porozumenie zo strany publika ("Rozumie nepočujúce publikum môjmu tlmočeniu?").

4.1.3. Výzvy, ktorým čelia nepočujúci diváci

Výskum uskutočnený vo Flámsku (De Meulder & Heyerick 2013, Dhoest & Rijckaert 2020) ukazuje, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka nie sú zvyknutí prijímať veľké množstvo informácií vo flámskom posunkovom jazyku (Vlaamse Gebarentaal, VGT). Je to priamy dôsledok systematického potláčania posunkového jazyka, najmä v systémoch vzdelávania nepočujúcich, ktoré v minulosti uprednostňovali výučbu sluchových a rečových zručností, pričom používanie posunkového jazyka zakazovali. V štúdií Dhoesta a Rijckaerta sa dokonca zistilo, že mnohí nepočujúci nie sú dostatočne emancipovaní, aby si uvedomili, že tlmočeným informáciám často úplne nerozumejú. Majú tendenciu zaujať postoj "radšej niečo ako nič"

"Aj keď nerozumiem všetkým znameniam z

tlmočníkov, nechcem ich kritizovať.

Som len rád, že sa posunkový jazyk v televízii vôbec ponúka."

Mnohí starší nepočujúci tlmočníci si vyčítajú, že nie celkom rozumejú posunkovému jazyku počujúcich tlmočníkov. Pripisujú to svojej obmedzenej znalosti posunkového jazyka, ktorú považujú za dôsledok historického zákazu posunkového jazyka vo vzdelávaní. Zároveň tvrdia, že počujúci tlmočníci by mali ovládať posunkový jazyk lepšie ako oni, keďže tlmočníci mali tú česť formálne sa naučiť svoj národný posunkový jazyk prostredníctvom uznávaných vzdelávacích programov. Nepočujúci jednotlivci niekedy predpokladajú, že improvizované a často nesprávne posunky, ktoré používajú počujúci tlmočníci počas vysielania správ, sú presné, čo vedie k neúmyselnému začleneniu týchto posunkov do ich každodenného používania posunkového jazyka.

Okrem toho výskum poukazuje na to, že nepočujúci posunkujúci sú často *chudobní na informácie*. Vo svojom každodennom živote majú nepočujúci jednotlivci menší prístup k správam a informáciám ako počujúci, ktorí neustále využívajú širokú škálu informačných

zdrojov vrátane hovorených a písaných médií, ako aj neformálnych rozhovorov v spoločenskom a profesionálnom prostredí. Na druhej strane, nepočujúci posunkoví pracovníci sa často spoliehajú na jediný zdroj správ v ich národnom posunkovom jazyku, ktorý zvyčajne poskytujú verejnoprávni vysielatelia. Keď tieto relácie tlmočia počujúci tlmočníci, prístupnosť a zrozumiteľnosť správ je pre mnohých nepočujúcich divákov značne obmedzená.

4.2. Mechanizmus kontroly

Z tých istých flámskych štúdií (De Meulder & Heyerick, 2013; Dhoest & Rijckaert, 2020) vyplýva, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka vyjadrujú obavy z úlohy počujúcich tlmočníkov ako jazykových vzorov pre ich zraniteľný menšinový jazyk počas spravodajských relácií. Nepočujúci jednotlivci konštatujú nedostatok vstupov a kontroly nad počujúcimi tlmočníkmi, ktorí často vystupujú ako "strážcovia" verejnoprávných médií, čím nepriamo ovplyvňujú spôsob, akým nepočujúci pristupujú k informáciám vo svojom posunkovom jazyku.

Zároveň sa nepočujúci často zdráhajú kritizovať počujúcich tlmočníkov, čiastočne aj preto, že sú od nich závislí pri prístupe do rôznych oblastí života. Znepokojujúci príklad sa objavil v prieskumoch DJE, kde sa nepočujúci respondent vyjadril, že sa cíti "povinný" sledovať tlmočené spravodajské relácie. Obávala sa, že ak by tento formát nahradili spravodajské relácie prezentované priamo v posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom (formát, ktorý ona osobne uprednostňuje), počujúci tlmočníci by mohli stratiť motiváciu pokračovať v práci v iných kontextoch. Táto obava nie je neopodstatnená, keďže mnohé európske krajiny čelia veľkému nedostatku tlmočníkov posunkového jazyka. Respondentka dúfala, že počujúci tlmočníci budú mať aj naďalej príležitosti na tento zaujímavý typ práce na celoštátnej televíznej platforme, čím sa zabezpečí, že povolanie "tlmočník posunkového jazyka" zostane atraktívne.

Táto situácia vyvoláva kritické otázky o dynamike moci a zodpovednosti. Počujúci tlmočníci majú značný vplyv na jazykovú menšinu, čo vedie k "tichej" frustrácii nepočujúcich, pretože majú len malý alebo žiadny vplyv na to, ako je ich posunkový jazyk prezentovaný v médiách a ako majú prístup k informáciám. Okrem toho komunity nepočujúcich vyjadrujú kritické obavy zo svojej bezmocnosti v systéme, v ktorom dominujú počujúci nesignalizujúci. Skutočnosť, že vláda a/alebo verejnoprávni vysielatelia, často bez akejkoľvek znalosti alebo pochopenia komunity nepočujúcich v posunkovom jazyku, rozhodujú o tom, ako sa bude formovať mediálna dostupnosť v posunkovom jazyku, je v rozpore so zásadou "nič o nás bez nás".

*"Interpretovať správy je nemožná úloha.
Nechcem sa negatívne vyjadrovať o samotných tlmočníkoch,
pretože sú určite vhodní na každodenné úlohy,
ale spravodajská relácia je 40 minút intenzívneho tlmočenia na vysokej úrovni.
Podpisovanie je však nedbalé - akú hodnotu to dáva nášmu jazyku?
Predstavte si, že by správy boli prezentované v hovorenom jazyku s
nesprávnym poradím slov, výslovnosťou alebo frázovaním. Diváci by to tiež neprijali.
Keď ide o posunkový jazyk, máme to jednoducho akceptovať?
Títo tlmočníci správ absolvovali formálne školenie, poznajú hodnotu posunkového jazyka,
a napriek tomu sa ujmú tejto úlohy, pri ktorej robia veľa chýb a vynechávajú informácie."*

*"Predtým som sledoval
interpretované spravodajské relácie v plnom znení.
Teraz ich však často prevíjam rýchlo dopredu
pretože už nemôžem sledovať ich značky.
Myslel som si, že je to moja chyba, že som príliš hlúpy
porozumieť týmto spravodajským reláciám.
S novým konceptom sa cítim múdrejší!"*

5. Právo na porozumenie

Toto dojímavé vyhlásenie pochádza od 70-ročnej nepočujúcej ženy, ktorá s ňou viedla hĺbkový rozhovor. Rozhovor bol súčasťou hodnotiaceho výskumu Dhoesta a Rijckaerta (2020) o tlmočených spravodajských reláciách vo flámskom posunkovom jazyku (VGT) vo verejnoprávnej televízii VRT. V prvej fáze výskumu sa hodnotili existujúce tlmočené spravodajské relácie. V druhej fáze, inšpirovaní zahraničnými študijnými pobytmi, výskumníci skúmali osvedčené postupy pre efektívne spravodajské relácie v posunkovom jazyku, čo viedlo k tretej fáze: vývoju úplne novej koncepcie - spravodajské relácie prezentované priamo vo flámskom posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom. Táto koncepcia bola v tom čase vo Flámsku jedinečná a bola zavedená pred spustením VGT *nieuws* prostredníctvom projektu DJE. Testovacie videá tohto nového formátu sa premietali tým istým respondentom z prvej fázy štúdie.

Dotyčná žena bola hlboko dojatá, keď videozáznam z testu videokamery videla. Podelila sa o to, že celý svoj život strávila v presvedčení, že je "hlúpa", pretože nikdy nedokázala

úplne pochopiť interpretované informácie v televízii. Vyrastala v rodine nepočujúcich, a preto nikdy nemala plný prístup k rodinným rozhovorom. V škole pre nepočujúcich, ktorú navštevovala, sa jej nedostalo náležitého vzdelania, pretože posunkový jazyk bola zakázaná. V dôsledku toho jej uniklo obrovské množstvo základných informácií. Zmierila sa s myšlienkou, že tieto informácie nikdy nebude schopná spracovať. Dokonca aj pri tlmočených spravodajských reláciách verejnoprávnej televízie sa naďalej cítila hlúpo, pretože nedokázala plne porozumieť tlmočeným informáciám, ktoré produkovali počujúci tlmočníci.

Až keď videla nový koncept spravodajských relácií prezentovaných priamo vo flámskom posunkovom jazyku, otvoril sa jej úplne nový svet. Uvedomila si, že nie ona je príčinou problému. Prvýkrát v živote mohla plne porozumieť správam. Napriek svojmu pokročilému veku sa prvýkrát v živote cítila "múdrejšia". Toto uvedomenie malo na ňu hlboký vplyv a počas rozhovoru ju dojalo k slzám.

5.1. "Vlastné" spravodajské relácie ako riešenie

Na základe vyššie uvedených problémov a spätnej väzby od nepočujúcich divákov sa v európskych komunitách nepočujúcich často uvádza, že pravidelné spravodajské relácie sa "nedajú tlmočiť". Podľa výskumu, ktorý uskutočnili Dhoest & Rijckaert (2020), by sa pozornosť nemala zameriavať na identifikáciu konkrétnych prekážok, ktoré bránia nepočujúcim divákovi porozumieť tlmočenému spravodajskému vysielaniu, ale skôr na samotný koncept prístupnosti. Stručne povedané, formát tlmočených spravodajských relácií je hlavnou príčinou už spomínaných problémov.

Pri hodnotení flámskeho posunkového jazyka (VGT) na VRT (2020) sa výskumníci inšpirovali švédskym modelom *Nyhetstecken* (v preklade "Správy v posunkoch"). Táto spravodajská relácia sa v súčasnosti vysiela každý pracovný deň večer na jednom z kanálov národného vysielania Sveriges Television AB (SVT). V desaťminútovom vysielaní nepočujúci moderátor správ prezentuje z vlastného štúdia súhrn vybraných správ v *Svenskt teckenspråk* (TSP), švédskom posunkovom jazyku. Vysielanie podporuje počujúci moderátor, ktorý stojí v štúdiu vedľa nepočujúceho moderátora. Počujúci moderátor sa objavuje len na začiatku a na konci vysielania, zatiaľ čo jeho hlas nepretržite slúži ako voice-over počas prezentácie nepočujúceho moderátora v posunkovom jazyku. Tento formát zabezpečuje, že spravodajská relácia je prístupná aj širšiemu nepočujúcemu publiku.

Pre flámsku štúdiu vytvorili výskumníci testovacie video inšpirované týmto švédskym modelom. Video bolo prezentované nepočujúcim respondentom. Výsledky ukázali, že informácie uvedené v tejto "vlastnej" spravodajskej relácii boli oveľa lepšie pochopené. Súvislosť bola väčšia, čo umožnilo divákovi lepšie pochopiť, uchovať a sprostredkovať

obsah správ. Táto koncepcia zohľadňuje aj modality posunkového jazyka a špecifické potreby nepočujúcich pri sledovaní.

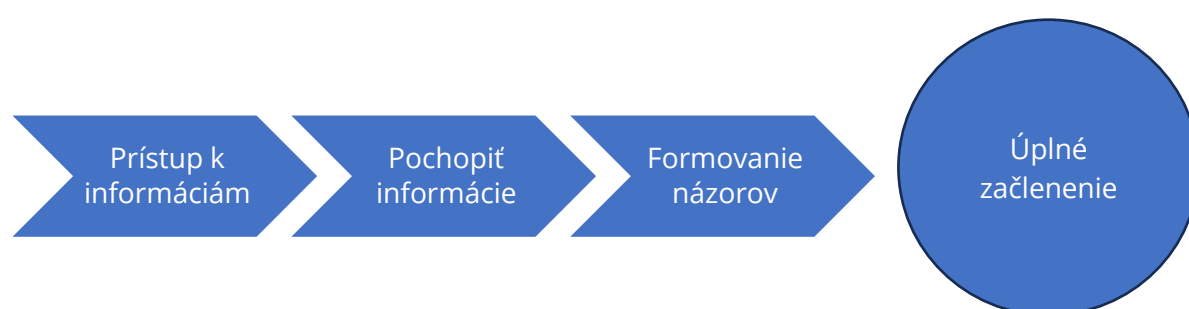
Okrem toho výsledky prieskumu v rámci projektu Deaf Journalism Europe (DJE) (pozri výstup 4.1) ukazujú, že nepočujúci diváci sledujú tlmočené spravodajské relácie podstatne menej často. Uprednostňujú **spravodajské relácie prezentované priamo v ich národnom posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom, ktoré sú prispôsobené ich jazykovým a informačným potrebám.**

Respondent z výskumnej správy Dhoesta a Rijckaerta (2020) tento názor stručne zhrnul:

*"Mám pocit, že tento formát sa viac približuje rovnosti,
pretože vedia, čo nepočujúci potrebujú."*

5.2. Ilúzia z iného pohľadu

Ako je stanovené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD), právo na prístup k správam a informáciám je základným právom, ktoré by malo byť priznané každému občanovi. Táto zásada je základom inklúzie: zabezpečiť, aby nepočujúci mali rovnaké podmienky ako počujúci, pokiaľ ide o ich schopnosť získať prístup k informáciám a vytvárať si vlastné názory. Nasledujúca schéma znázorňuje, že prístup k správam je prvým krokom, po ktorom nasleduje porozumenie, ktoré potom umožňuje vytvárať nezávislé názory. Až po splnení týchto podmienok možno hovoriť o úplnom začlenení nepočujúcich občanov do oblasti dostupných správ a informácií.

Obrázok 4 - Význam úplného začlenenia

Zoberme si scenár, keď nepočujúci jednotlivec má k dispozícii len obmedzený výber správ, ktoré verejnoprávny vysielateľ pripravil v jednom tlmočenom spravodajstve, napríklad večer (pozri časť 5.6 tohto dokumentu). Tento jednotlivec by nemal prístup k celému rozsahu dostupných informácií. Okrem toho, ak poskytovaným informáciám dostatočne nerozumie - najmä ak ich tlmočí nepočujúci tlmočník - je pre jednotlivca takmer nemožné

vytvoriť si vlastný názor. V takomto prípade sa pojem úplného začlenenia stáva iluzórnym a namiesto toho sa rovná "ilúzii začlenenia".

Počas pandémie COVID-19 uskutočnili Rijckaert a Gebruers (2022) vo Flámsku malú štúdiu, v ktorej skúmali, ako sa nepočujúci používatelia posunkového jazyka informovane rozhodovali napríklad o očkovaní. Štúdia odhalila, že po prvýkrát sa nepočujúci používatelia posunkového jazyka nespoliehali na názory iných, napríklad počujúcich členov rodiny. Namiesto toho sa rozhodovali na základe informácií poskytnutých prostredníctvom tlačových konferencií naživo s účasťou nepočujúcich tlmočníkov a informačných videí prezentovaných nepočujúcimi moderátormi, ktoré pripravila mediálna spoločnosť vedená nepočujúcimi osobami. Vyjadrili nedôveru voči spravodajským reláciám tlmočeným počujúcimi tlmočníkmi - nielen preto, že informácie boli pre nich často ťažko zrozumiteľné, ale aj z dôvodu nedostatočnej kultúrnej identifikácie s počujúcimi tlmočníkmi.

Okrem toho výskumná správa Dhoesta a Rijckaerta (2020) dokazuje, že nepočujúci respondenti sa cítia neprijemne pri prístupe k správam prostredníctvom sprostredkovateľov, ako sú počujúci tlmočníci. Toto spoliehanie sa na tlmočníkov pri prístupe k informáciám skôr posilňuje pocit "postihnutia" u nepočujúcich, než aby ho zmierňovalo. Vnímajú tento proces ako paternalistický, v ktorom sú pri uplatňovaní svojho práva na prístup k správam a informáciám v posunkovom jazyku závislí od počujúcich tlmočníkov. Jeden respondent zo správy vyjadril tento pocit takto:

*"Zdá sa, akoby nepočujúci ľudia potrebovali druhú osobu
len preto, aby mohli sledovať televíziu."*

Z pohľadu nepočujúcich divákov ide o dosiahnutie nezávislosti v prístupe k správam v ich vlastnom posunkovom jazyku a v ich porozumení. Inklúzia nemusí nevyhnutne znamenať, že nepočujúcim osobám by sa mal ponúkať presne taký istý spravodajský obsah ako počujúcim osobám, ako napríklad pravidelné spravodajské relácie s počujúcim tlmočníkom, ale skôr to, že by mali dosiahnuť rovnaký výsledok: prístup k rovnakému množstvu správ, ktoré môžu pochopiť a použiť na vytvorenie vlastného názoru. CODA (dieťa nepočujúcich dospelých) sa dokonca podelila s jedným zo zamestnancov konzorcia DJE, že jej nepočujúci rodičia sú teraz schopní samostatne sledovať "svoje" spravodajské relácie:

*"Rodičia mi často volali po sledovaní tlmočeného spravodajstva.
Veľa nerozumeli a často ma žiadali o vysvetlenie.
Vysvetľoval som im správy v posunkovom jazyku.
Ukázalo sa, že mnohému nerozumeli,
a dokonca sa medzi sebou hádali o tom, o čom boli správy."*

*Teraz, s vaším poskytovaním správ, mi už nevolajú.
Cítia sa upokojení, pretože im rozumejú sami bez mojej pomoci."*

5.3. Primárna cieľová skupina

Podľa výskumu Dhoesta a Rijckaerta (2020) je nevyhnutné najprv zohľadniť špecifické potreby komunity nepočujúcich vo vlastnej krajine, a nie iba napodobňovať postupy verejnoprávných vysielateľov v iných krajinách. Rozvoj komunít nepočujúcich a národných posunkových jazykov sa v jednotlivých európskych krajinách výrazne líši; niektoré národy sú v tomto smere pokročilejšie ako iné. Ako príklad sa často uvádza napríklad BBC v Spojenom kráľovstve, ktorá ponúka spravodajské relácie, v ktorých vystupujú nepočujúci aj počujúci tlmočníci. Zdá sa, že to dobre zodpovedá potrebám nepočujúcich používateľov posunkového jazyka v tejto krajine. Treba však poznamenať, že nepočujúci v Spojenom kráľovstve majú vo všeobecnosti lepšie možnosti vzdelávania a že programy v britskom posunkovom jazyku (BSL) existujú už desaťročia. Tieto faktory prispeli k diváckym skúsenostiam a spotrebe médií používateľmi BSL, čo im umožnilo lepšie porozumieť a spracovať správy v BSL.

Preto je **potrebné vykonať (akademický) výskum potrieb komunity nepočujúcich v danej krajine, aby sa zabezpečilo, že jej členovia budú mať prístup k správam a informáciám v ich národnom posunkovom jazyku účinným a zrozumiteľným spôsobom.**

5.4. Jazykové potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka

V dôsledku systematického potláčania posunkových jazykov v rôznych európskych krajinách sa väčšina národných posunkových jazykov - napriek nedávnomu uznaniu - stále rozvíja pomaly. V porovnaní s inštitucionálne zavedenými hovorenými jazykmi sú tieto jazyky stále v plienkach. Okrem toho chýbajúci vzťah jedna k jednej medzi hovorenými a posunkovými jazykmi predstavuje značnú jazykovú výzvu, najmä keď sa živé spravodajské relácie vo vysoko registrovanom jazyku musia prekladať do posunkového jazyka. Pri preklade spravodajstva - ktoré sa často vysiela v rýchlom tempe - do posunkového jazyka hrozí, že dominantný hovorený jazyk bude mať negatívny vplyv na rozvoj menšinového jazyka. Tento problém je obzvlášť akútny pri živom vysielaní, kde zložité termíny a pojmy z aktuálnych udalostí nemusia mať okamžité ekvivalenty v posunkovom jazyku. Hovorený a posunkový jazyk sa vo svojej podstate líšia svojou modalitou a štruktúrou. Respondent zo spomínaného hodnotenia Dhoest a Rijckaert (2020) zdôraznil dôležitosť ochrany jazykovej kvality posunkového jazyka:

*"Pre mňa osobne je dôležité, aby ľudia mohli sledovať
správy - každý má na to právo -
ale obsah v posunkovom jazyku musí byť jazykovo presný.
To neznamená žiadne polovičaté opatrenia."*

5.5. Kvalita posunkového jazyka

V tlmočených spravodajských reláciách sa posunkový jazyk zvyčajne vytvára v záverečných fázach výrobného procesu. Tlmočník posunkového jazyka často dostáva len obmedzené množstvo prípravných materiálov, ktoré si môže vopred preštudovať a precvičiť. Vzhľadom na povahu živých spravodajských relácií sa mnohé segmenty pripravujú na poslednú chvíľu alebo sa vysielajú úplne naživo bez prípravy. To znamená, že vo väčšine prípadov tlmočenie do posunkového jazyka vytvára tlmočník naživo počas vysielania. Takýto pracovný postup výrazne ovplyvňuje jazykovú kvalitu tlmočenia do posunkového jazyka a znižuje jeho zrozumiteľnosť pre nepočujúcich divákov.

Čím skôr sa posunkový jazyk začlení do výrobného procesu, tým vyššia je kvalita posunkového jazyka konečného výrobku. V spravodajských reláciách prezentovaných priamo v posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom sa posunkový jazyk začleňuje už od začiatku redakčného procesu. Deje sa to v "rámci nepočujúcich", kde posunkový jazyk zostáva ústredným prvkom celého produkčného procesu, ktorý vrcholí konečným výsledkom na obrazovke. Tento prístup zabezpečuje optimálnu kvalitu posunkového jazyka a väčšiu prístupnosť pre nepočujúcich divákov.

5.6. Informačné potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka

Pri tvorbe spravodajských relácií v posunkovom jazyku je nevyhnutné výslovne zohľadniť špecifické informačné potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka. Túto skupinu tvoria predovšetkým osoby, pre ktoré nie je hovorený jazyk materinským jazykom alebo ho neovládajú dostatočne. V dôsledku toho majú horší prístup k správam a informáciám v porovnaní s počujúcimi jednotlivcami, ktorí môžu byť neustále informovaní prostredníctvom rôznych spravodajských zdrojov a kanálov.

Skutočnosť, že spravodajské vysielanie je tlmočené, nemusí nevyhnutne zaručiť, že nepočujúci majú prístup ku všetkým relevantným informáciám. Zoberme si napríklad krajinu, v ktorej sa tlmočí len jedno večerné spravodajstvo denne. Ak sa ráno stane významná udalosť, napríklad odstúpenie predsedu vlády, a hovorí sa o nej výlučne v ranných a popoludňajších správach bez tlmočníka, nepočujúcim osobám táto informácia unikne. Hoci správy môžu byť dostupné aj prostredníctvom spravodajských aplikácií a

webových stránok, často sú prezentované výlučne v písanej podobe. Ak sa neskôr počas dňa stane iná významná udalosť, napríklad teroristický útok, večerné správy môžu byť celé venované tejto téme. V dôsledku toho by nepočujúci používatelia posunkového jazyka nemali prístup k správam o odstúpení predsedu vlády v ich národnom posunkovom jazyku.

Na riešenie týchto problémov sa odporúča prijať "rámec pre nepočujúcich", v ktorom sa pri výbere správ výslovne zohľadňujú informačné potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka.

5.7. Nepočujúci moderátori

V európskych krajinách sa pri vysielaní spravodajstva v posunkovom jazyku, ktoré uvádzajú nepočujúci moderátori, používajú rôzne prístupy. Na jednej strane výber správ a redakčnú zodpovednosť za obsah vykonávajú interne (nepočujúci alebo počujúci) novinári, často prostredníctvom verejnoprávneho vysielateľa (napr. *Nyhetstecken* vo Švédsku). Na druhej strane sa nepočujúci prekladatelia spoliehajú na vopred pripravené spravodajské texty dostupné na spravodajských webových stránkach verejnoprávnych vysielateľov (napr. *DR Ligeitil* v Dánsku). Spoločným znakom týchto prístupov je, že na prezentáciu správ v národnom posunkovom jazyku je nevyhnutná účasť nepočujúceho moderátora alebo tlmočníka/prekladateľa. Tento bod potvrdil respondent vo výskumnej správe Dhoest a Rijckaert (2020):

*"Oveľa lepšie rozumiem nepočujúcim tlmočníkom.
Často sú v kontakte s inými nepočujúcimi a poznajú náš jazyk.
Taktiež si rýchlejšie osvojujú novo vyvinuté posunky.
Počujúci tlmočníci sa učia len posunky, ktoré sa naučili na školení.
Rozhodne uprednostňujem nepočujúcich tlmočníkov."*

Stone (2007) poznamenal, že už dlho je zvykom, že bilingválni nepočujúci jedinci prekladajú písaný jazyk - napríklad listy alebo správy z novín - do posunkového jazyku pre polo- a jednojazyčných nepočujúcich. Stone (2005) to nazval "normou prekladu pre nepočujúcich". Podľa tejto normy sú nepočujúci tlmočníci/prekladatelia⁷ jazykovo a kultúrne zdatnejší v posunkovom jazyku ako počujúci tlmočníci, keďže posunkový jazyk je ich rodným jazykom. Ich prezentácie v posunkovom jazyku odrážajú aj identitu komunity nepočujúcich. Okrem toho produkujú plynulý posunkový jazyk tým, že do svojho prejavu zahŕňajú väčšiu koherentnosť a rafinovanosť. Nepočujúci tlmočníci používajú jazyk poslucháčov a odovzdávajú posolstvá spôsobom, ktorý sa nezdá byť preložený. Tým sa

⁷ Z prieskumov DJE vyplýva, že niekedy dochádza k zámene pojmov ako "nepočujúci moderátor" a "nepočujúci tlmočníci" alebo "nepočujúci prekladatelia", keďže väčšina spravodajských služieb DJE zamestnáva nepočujúcich moderátorov, ktorí sú zvyčajne aktívni a/alebo uznávaní alebo vyškolení aj ako tlmočníci alebo prekladatelia.

znižuje kognitívne úsilie, ktoré nepočujúci diváci potrebujú na pochopenie obsahu, vďaka čomu uprednostňujú nepočujúceho prednášateľa alebo tlmočníka pred počujúcim.

"Nepočujúci tlmočníci majú prirodzenú plynulosť posunkového jazyka od mladého veku. Rozumiem im okamžite."

De Meulder a Heyerick (2013) tvrdili, že úlohu moderátorov správ v posunkovom jazyku je najlepšie zveriť nepočujúcim osobám. Vo svojom článku identifikovali deväť dimenzií, ktoré vysvetľujú, prečo sú nepočujúci jednotlivci so správnymi zručnosťami a myslením ideálne vhodní na prezentáciu správ (hoci článok primárne pojednáva o tlmočení, jeho zistenia možno aplikovať širšie na prezentácie v posunkovom jazyku).

Okrem **jazykového rozmeru**, ako je uvedené vyššie, je tu aj **praktický rozmer**: nepočujúci môžu túto úlohu vykonávať s relatívne jednoduchými úpravami, ako je prístup k písaným spravodajským textom a video materiálom, ako aj nahrávacie štúdio vybavené auto kútom. Nepočujúci moderátori sa spoliehajú na písané texty, čo Stone (2005) považuje za príležitosť minimalizovať vplyv zdrojového jazyka (hovoreného jazyka) na cieľový jazyk (posunkový jazyk). Tento prístup vedie k prezentácii, ktorá je skôr prekladom obsahu ako interpretáciou. Stone to označuje ako **procesný alebo modálny rozmer** (pozri aj časť 5.5 tohto dokumentu).

Vzhľadom na vysoký dopyt po tlmočnických službách v rámci komunity nepočujúcich v iných sektoroch (napr. v školstve a zdravotníctve), kde počujúci tlmočníci často pracujú častejšie ako nepočujúci tlmočníci alebo prekladatelia, to prináša aj **politický rozmer**. Nepočujúci moderátori môžu slúžiť ako vzor pre ostatných nepočujúcich a ich komunity tým, že ukážu, že nepočujúci môžu pracovať v televízii - úloha tradične vyhradená pre počujúcich tlmočníkov. To predstavuje **rozmer posilnenia postavenia**. Okrem toho je povinnosťou nepočujúcej komunity reprezentovať svoj vlastný jazyk v televízii, keďže rozvoj posunkového jazyka je vo svojej podstate ich kolektívnou zodpovednosťou. To stelesňuje **rozmer vlastníctva jazyka**.

Kultúrna identifikácia s moderátorom je kľúčovým faktorom pre pochopenie obsahu správ. Nepočujúci moderátori, ktorí sú sami členmi komunity nepočujúcich, majú rovnaké životné skúsenosti ako ich publikum a rozumejú ich vizuálnemu pohľadu na svet. To súvisí s **kultúrnym rozmerom**. Okrem toho si nepočujúci moderátori na základe vlastnej skúsenosti veľmi dobre uvedomujú, čo znamená byť závislý od tretej strany pri získavaní informácií. To sa týka **rozmeru zodpovednosti**. Nepočujúci moderátori ako príslušníci menšinovej skupiny majú výrazné povedomie o svojej zodpovednosti, na rozdiel od počujúcich tlmočníkov, ktorí nemusia úplne chápať dôsledky svojho tlmočnického výkonu.

Napokon je tu aj **motivačný rozmer**: hoci je ťažké zovšeobecňovať, skúsenosti z Flámska naznačujú, že motivácia väčšiny počujúcich tlmočníkov pracujúcich pre verejnoprávne vysielanie sa líši od motivácie nepočujúcich moderátorov. Počujúci tlmočníci často vnímajú svoju úlohu ako pomoc nepočujúcim osobám získať rovnaký prístup k informáciám (pozri aj časť 5.2 tohto dokumentu). Naopak, nepočujúci moderátori sú skôr motivovaní posilnením postavenia a jazykovým hľadiskom. Ich cieľom je okrem iného slúžiť ako vzor pre ostatných nepočujúcich jednotlivcov a pracovať vo svojom rodnom jazyku.

5.8. Novinky pre nepočujúcich

Vo Švédsku a na Slovensku už verejnoprávne televízie poskytujú špecializované spravodajské relácie v národnom posunkovom jazyku, pričom dvaja partneri z týchto krajín v konzorciu DJE plne zameriavajú svoju spravodajskú ponuku na "správy pre nepočujúcich". To zahŕňa rôzne spravodajské príspevky o nepočujúcich jednotlivcoch, komunitách nepočujúcich v ich regióne, v celej Európe a vo svete, ako aj správy týkajúce sa posunkového jazyka. Podľa výsledkov prieskumov DJE veľká väčšina nepočujúcich respondentov vyjadrila silnú preferenciu dostupnosti správ týkajúcich sa nepočujúcich, pretože im umožňujú stotožniť sa s obsahom a uvažovať o vlastných skúsenostiach.

Táto preferencia môže vyplývať predovšetkým z nedostatočnej pozornosti, ktorú týmito témam venujú verejnoprávne médiá v pravidelných spravodajských reláciách. Napríklad podujatia, ako sú deaflympijské hry, nemajú takú úroveň pokrytia ako olympijské alebo paralympijské hry. Okrem toho by bolo vhodné do spravodajských relácií pravidelnejšie zaraďovať rozhovory s nepočujúcimi osobami, podobne ako je to pri rozhovoroch na ulici. Podporilo by to spravodlivejšie zastúpenie.

Výskumná správa Dhoesta a Rijckaerta (2020) ďalej odhalila, že nepočujúci respondenti vyjadrili frustráciu, keď spravodajské relácie tlmočené do posunkového jazyka obsahujú informácie o hudobných umelcoch a festivaloch, ktoré sú často vzdialené ich záujmom. Namiesto toho uprednostňovali nahradenie takýchto tém "správami pre nepočujúcich", ktoré je možné realizovať počas špecializovaných spravodajských relácií.

5.9. Nákladová efektívnosť

V niektorých krajinách už verejnoprávni vysielatelia ponúkajú dva typy spravodajských služieb: tlmočené spravodajské relácie a spravodajské relácie priamo v posunkovom jazyku. V mnohých iných krajinách je však k dispozícii len jedna z týchto možností. Vnútroštátni vysielatelia často volia najjednoduchšie a najlacnejšie riešenie: zamestnávajú počujúcich tlmočníkov v postprodukcii pre pravidelné spravodajské relácie. Zároveň národné vysielacie spoločnosti niekedy ponúkajú nepočujúcej komunite na výber z dvoch

typov spravodajských služieb v posunkovom jazyku, pričom to nemusí nevyhnutne znamenať realizáciu vybranej možnosti.

Podľa prieskumov DJE nepočujúci používatelia posunkového jazyka výrazne uprednostňujú spravodajské relácie prezentované priamo v posunkovom jazyku. To sa zhoduje so zisteniami rôznych štúdií, ktoré odhalili, že všetci respondenti uprednostňujú špecializované spravodajské relácie pred tlmočenými verziami:

*"Som radšej, keď sa prestane vysielat' interpretované spravodajstvo, pretože ho nepozerám.
Považujem ich za zbytočnú ponuku. Zdá sa mi to ako zbytočná investícia vlády.
Radšej by mali investovať do kvalitnej služby
ktorá by nepočujúcim ľuďom umožnila plne porozumieť informáciám."*

Vlády a verejnoprávni vysielatelia často vyjadrujú obavy z finančných nákladov spojených s výrobou špecializovaných spravodajských relácií v posunkovom jazyku. Na prvý pohľad sa zdá, že zamestnať počujúceho tlmočníka v postprodukcii je oveľa lacnejšie. V rámci konzorcia DJE sa však doteraz nevykonali žiadne konkrétne štúdie alebo porovnania nákladov, ktoré by toto tvrdenie podložili. Konečné náklady závisia od spôsobu výroby špecializovaného spravodajského vysielania v posunkovom jazyku. Do hry vstupuje niekoľko faktorov: Koľko spravodajských príspevkov je zaradených do vysielania? Existuje limit na vysielací čas? Aký je proces výberu obsahu a redakčnej práce? Sú už k dispozícii písané spravodajské texty, ktoré môžu slúžiť ako základ? Budú sa používať hlasové komentáre, titulky alebo prepisy v spisovnom jazyku?

V druhom prípade, keď je spravodajstvo vysielané v posunkovom jazyku doplnené v postprodukcii hovoreným jazykom (hlas za mikrofónom) a/alebo písaným jazykom (titulky alebo prepis), môže osloviť širšie publikum. Patria sem osoby s nižšou znalosťou jazyka, osoby, pre ktoré nie je jazyk materinským jazykom, alebo noví používatelia, osoby s mentálnym postihnutím a iné osoby, ktoré využívajú zjednodušený jazyk a jasné vysvetlenia. Hoci je posunkový jazyk plnohodnotným a bohatým jazykom, jeho vizuálna modalita môže ponúkať výhody pri efektívnom štruktúrovaní a podávaní obsahu (označované ako "zisk posunkového jazyka"). Je však dôležité zabezpečiť, aby vysielanie správ v posunkovom jazyku nebolo odvodené od vstupov, ktoré už boli vytvorené v zjednodušenom jazyku ("rámec pre počujúcich"). Namiesto toho by sa mal obsah najprv vytvoriť v posunkovom jazyku a až potom by sa mal sprístupniť v hovorenom alebo písanom jazyku ("rámec pre nepočujúcich").

Diskusia o tom, ktorý typ spravodajskej služby v posunkovom jazyku je najlacnejší, by sa mala presunúť na otázku, ktorý typ je nákladovo najefektívnejší. Výskumná správa Dhoesta a Rijckaerta (2020) obsahuje rozhovory so zamestnancami produkčnej spoločnosti Døvefilm, ktorá je vedená nepočujúcimi a je zodpovedná za spravodajské

relácie v dánskom posunkovom jazyku pre dánsku televíziu spoločnosť DR. Tieto rozhovory obsahujú dômyselnú metaforu, ktorá ilustruje, ktorý typ spravodajských služieb je najúspornejší na základe toho, ako informácie "trávia" nepočujúci používatelia posunkového jazyka:

"Všetko je to o tom, čo chcú diváci. Môžete si vybrať medzi hamburgerom z reštaurácie rýchleho občerstvenia alebo hamburger z kvalitnej reštaurácie. V oboch prípadoch ide o hamburgery, ale sú pripravené rôznymi spôsobmi. Služba, ktorá ponúka len živé tlmočenie, kde väčšina tlmočníkov nie je má znalosť posunkového jazyka na úrovni rodeného jazyka, je porovnateľná s hamburgerom z reštaurácie rýchleho občerstvenia. Systém s nepočujúcim prednášajúcim ktorý ovláda posunkový jazyk na úrovni rodeného jazyka, je porovnateľný s hamburgerom z kvalitnej reštaurácie, ale táto možnosť je drahšia. Ak si národný vysielateľ vyberie možnosť reštaurácie rýchleho občerstvenia pretože je lacnejšia, namiesto toho, aby uprednostnila kvalitu, musí si byť vedomý úrovne kvality, ktorú poskytuje."

Aby sme túto metaforu ešte viac objasnili: hamburger z rýchleho občerstvenia je rýchlo pripravený a nezohľadňuje špecifické preferencie alebo alergie spotrebiteľa. V kvalitnej reštaurácii si však zákazník môže starostlivo vybrať hamburger a informovať kuchára o prípadných alergiách, čím sa zabezpečí, že jedlo bude plne prispôbené jeho potrebám. Proces prípravy zohľadňuje ich požiadavky na správne a príjemné jedlo.

"Vďaka špecializovaným spravodajským reláciám nepočujúci diváci lepšie absorbujú sprostredkované informácie. Pri tlmočených spravodajských reláciách, je tempo príliš rýchle na to, aby diváci mohli dôkladne spracovať informácie. Dá sa to prirovnať k príliš rýchlemu jedlu, vďaka ktorému si menej uvedomujete čo konzumujete a zabraňuje správne tráveniu."

*"Správy pre nepočujúcich by si mali vyrábať sami
pretože sú oboznámení s tým, čo sa deje
v komunite nepočujúcich a vedia, čo je dôležité
pre nepočujúcich.
Verejnoprávni vysielatelia sa skôr vnucujú
svoju vlastnú agendu a sledovať svoje vlastné záujmy."*

6. Rozdelenie právomocí

Toto vyjadrenie respondenta vo výskume Dhoesta a Rijckaerta (2020) odráža nedôveru, ktorá sa vo flámskej komunite nepočujúcich objavila voči verejnoprávnenému vysielateľovi po tom, ako VRT opakovane ignorovala želania a obavy tejto skupiny. V celej Európe pretrvávajú nezhody medzi nepočujúcimi divákmi na jednej strane a národnými vysielateľmi a tvorcami politík na strane druhej, a to najmä z dôvodu nedostatočného pochopenia vzájomných potrieb (Neves, 2007). Tento rozpor má za následok, že obe strany uprednostňujú svoje vlastné záujmy namiesto toho, aby spolupracovali na riešení. Ako zdôrazňuje Neves (2007), prístupnosť je národnými vysielateľmi často vnímaná skôr ako záťaž než ako príležitosť.

6.1. Potreba viacerých pohľadov nepočujúcich

Z prieskumov DJE vyplýva, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka uprednostňujú, aby spravodajstvo v posunkovom jazyku financovala priamo vláda (alebo prostredníctvom alternatívneho daňového systému) a aby ho produkoval národný vysielateľ aj mediálna spoločnosť pod vedením nepočujúcich. To naznačuje model, v ktorom spravodajské relácie vyrába externá mediálna spoločnosť s potrebnými odbornými znalosťami a následne ich distribuuje národný vysielateľ. Medzinárodné príklady, ako napríklad v Dánsku a Spojenom kráľovstve, ukazujú, že zapojenie externých produkčných spoločností môže priniesť viacero výhod. Tento prístup podporuje hospodársku súťaž, zvyšuje kvalitu dostupnosti médií a lepšie zodpovedá potrebám komunity nepočujúcich (Dhoest a Rijckaert, 2020).

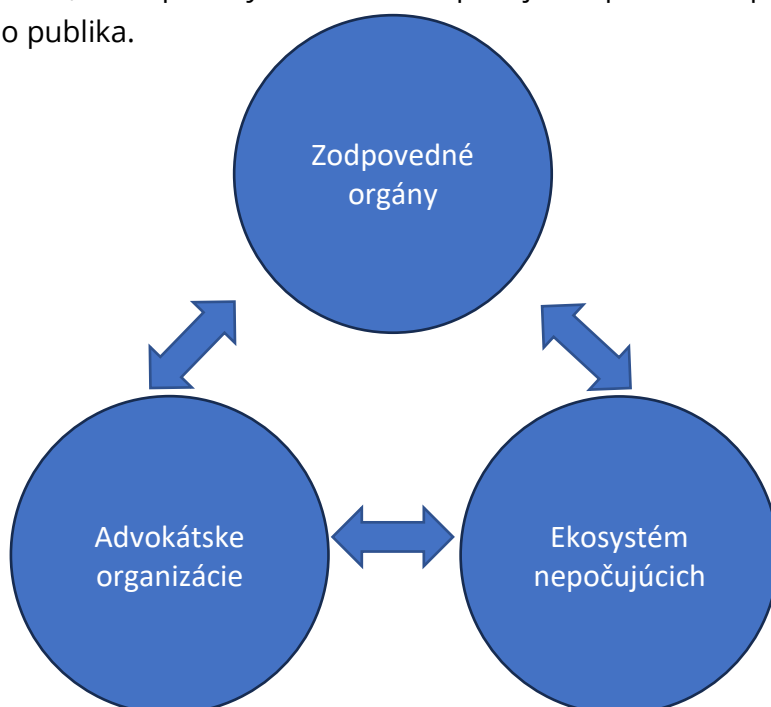
Zároveň zohráva dôležitú úlohu zásada "nič o nás bez nás". V komunitách nepočujúcich panuje značná frustrácia zo skutočnosti, že vlády alebo národné vysielacie spoločnosti jednostranne rozhodujú o tom, ako nepočujúci používatelia posunkového jazyka dostanú informácie vo svojom jazyku. To často vedie k situáciám, v ktorých má cieľová skupina minimálny vstup alebo vplyv na to, ako je štruktúrovaný ich prístup k informáciám. Značné riziko vzniká aj vtedy, keď sa národné vysielacie spoločnosti príliš spoliehajú na perspektívy počujúcich tlmočníkov, ktorí sú často - nesprávne alebo neúmyselne - vnímaní

ako "most" medzi komunitou nepočujúcich a širšou spoločnosťou. Keď počujúci tlmočníci odôvodňujú svoju prítomnosť v televízii osobnými pohnútkami, ich priority môžu byť niekedy v rozpore s prioritami komunity nepočujúcich.

6.2. Riešenie nerovností

Na zníženie týchto štrukturálnych nerovností a posilnenie autonómie komunity nepočujúcich sa navrhuje zavedenie "oddelenia právomocí". Tento model pozostáva z troch kľúčových zainteresovaných strán:

- **Zodpovedné orgány:** Vláda je zodpovedná za zaručenie práv nepočujúcich používateľov posunkového jazyka na prístup k správam a informáciám v ich národnom posunkovom jazyku. Realizácia tejto zodpovednosti je pridelená národnému vysielateľovi, ktorý je financovaný z vládnych grantov alebo daňového systému na plnenie tohto mandátu v oblasti dostupnosti.
- **Advokátske organizácie:** Tieto organizácie zastupujú záujmy nepočujúcich používateľov posunkového jazyka a zachovanie posunkového jazyka. Vo väčšine európskych krajín túto úlohu plnia národné asociácie nepočujúcich (NAD). Pôsobia ako zástupcovia komunity nepočujúcich a radia, ako by sa mali poskytovať správy a informácie v posunkovom jazyku, ako aj aké formáty sú na to vhodné.
- **Ekosystém nepočujúcich:** Tento pojem sa vzťahuje na sieť podnikov, ktoré založili, vedú alebo sú určené špeciálne pre nepočujúcich. Takéto spoločnosti alebo počujúci tlmočníci a prekladatelia na voľnej nohe môžu byť zapojení do výroby spravodajských relácií v posunkovom jazyku. Medzinárodné príklady, napríklad v Dánsku a Spojenom kráľovstve, ukazujú, že tento prístup je účinný (Dhoest a Rijckaert, 2020). Keďže tieto spoločnosti sú úzko prepojené s komunitou nepočujúcich, sú lepšie vybavené na uspokojenie potrieb a preferencií svojho cieľového publika.

Obrázok 5 - Rozdelenie právomocí

V tomto modeli (obrázok 5) počujúci tlmočníci nemajú úlohu pri formovaní poskytovania správ v posunkovom jazyku. Okrem toho sa nerovnakým mocenským štruktúram dá predchádzať tým, že sa vyhneme nasledujúcim situáciám:

- **Riešenia nariadené vládou:** Vláda jednostranne určuje, ako budú nepočujúci používatelia posunkového jazyka pristupovať k správam, bez toho, aby sa poradila s advokačnými organizáciami alebo zohľadnila ich jazykové a informačné potreby. Tento prístup porušuje zásadu "nič o nás bez nás".
- **Jednostranné rozhodnutia národných vysielateľov:** Keď národné vysielacie spoločnosti nezávisle rozhodujú o tom, ako sa má organizovať spravodajstvo v posunkovom jazyku, pričom využívajú štátne finančné prostriedky. V takýchto prípadoch sa často neberú do úvahy preferencie komunity nepočujúcich a vysielatelia sa rozhodnú pre najjednoduchšie riešenia, ako je napríklad zamestnávanie počujúcich tlmočníkov. Tento prístup sa však ukázal ako neefektívny pre nepočujúcich používateľov posunkového jazyka, ktorí majú často problém plne porozumieť tlmočeným informáciám.
- **Vlastné záujmy v rámci ekosystému nepočujúcich:** Keď spoločnosti a odborníci v rámci ekosystému nepočujúcich uprednostňujú svoje vlastné (finančné) záujmy pred záujmami komunity a zapájajú sa do diskusií o organizácii poskytovania správ v posunkovom jazyku. Hoci tieto spoločnosti patria do skupiny jazykovej menšiny, nereprezentujú automaticky celú komunitu nepočujúcich.

6.3. Výhody rozdelenia moci

Navrhované rozdelenie moci podporuje sebareflexiu a pomáha predchádzať nerovnostiam v rámci mocenských štruktúr. Okrem toho tento model podporuje lepšiu spoluprácu medzi zainteresovanými stranami v prospech komunity nepočujúcich a presadzuje ich právo na prístup k informáciám v posunkovom jazyku. Výhody sú nasledovné:

- **Za vládu:** Inkluzívnejšia spoločnosť, ktorá umožní plnú účasť nepočujúcich občanov.
- **Pre národného vysielateľa:** Znížila sa pracovná záťaž prostredníctvom outsourcingu úloh a obnovila sa dôvera nepočujúcich divákov hovoriacich posunkovým jazykom.
- **Pre komunitu nepočujúcich:** V súlade so zásadou "nič o nás bez nás".
- **Pre hluchý ekosystém:** Zvýšenie pracovných príležitostí pre nepočujúcich odborníkov.

*"Prečo sa musíme vždy sústrediť na
na správy verejnoprávneho vysielateľa?
Chceme prijímať aj iné pohľady
v posunkovom jazyku."*

7. Rôznorodé zdroje správ

Nepočujúci nasledovník reagoval na člena konzorcia DJE, ktorý mu vysvetlil, že budúcnosť nezávislého spravodajstva v ich národnom posunkovom jazyku, ktoré bolo umožnené vďaka projektu DJE, môže závisieť od ochoty vlády a národného vysielateľa pokračovať v investíciách do neho. Tento sledovateľ považoval za neprijateľné, aby nepočujúci používatelia posunkového jazyka boli neustále odkázaní na jediného poskytovateľa spravodajstva, a to verejnoprávneho vysielateľa. Hoci rámce ľudských práv zdôrazňujú právo na utváranie vlastného názoru ako základný princíp, je nevyhnutné, aby mala komunita nepočujúcich prístup k rôznym zdrojom spravodajstva v ich posunkovom jazyku.

Hoci vlády alebo daňové systémy zvyčajne financujú verejnoprávne vysielanie, aby sprístupnili spravodajský obsah v posunkovom jazyku, je žiaduce, aby k tomuto úsiliu prispeli aj iní poskytovatelia spravodajstva, napríklad partneri v rámci konzorcia DJE. Štrukturálne zabezpečenie nezávislého spravodajstva v posunkovom jazyku však čelí finančným problémom. Prieskumy DJE ukazujú, že nie všetci nepočujúci sú ochotní platiť za predplatné spravodajských služieb v ich národnom posunkovom jazyku. Hlavným uvádzaným dôvodom je presvedčenie, že správy v posunkovom jazyku by mali byť voľne dostupné (pozri časť 1.3). Vo Francúzsku funguje spravodajská služba Médiapi vo francúzskom posunkovom jazyku (LSF) na základe modelu predplatného, ktorý si zabezpečuje sám. Hoci sa táto mediálna spoločnosť pre nepočujúcich spolieha výlučne na predplatiteľov, čelí finančným problémom. Preto vyvinula obchodný model, ktorý vytvára viacero zdrojov príjmov, aby zabezpečila nepretržité poskytovanie svojho spravodajského obsahu v LSF. Otázkou však zostáva, či by bol takýto model predplatného realizovateľný aj v iných, najmä menších krajinách s obmedzeným cieľovým publikom.

Preto musia nepočujúce mediálne organizácie najprv analyzovať mediálne prostredie, pokiaľ ide o poskytovanie správ a informácií v ich národnom posunkovom jazyku, a určiť, ako sa v ňom môžu umiestniť. Je dôležité, aby tieto organizácie prispôbili svoju ponuku spravodajstva vrátane obsahu z pohľadu nepočujúcich a pokrývania tém súvisiacich s nepočujúcimi potrebám svojho publika a zároveň preskúmali životaschopné modely príjmov. Okrem toho je nevyhnutné zvýšiť dostupnosť dotácií, a to tak zo strany Európskej komisie, ako aj miestnych samospráv, na podporu týchto mediálnych organizácií

nepočujúcich v ich profesionálnom rozvoji. Vzhľadom na historický systémový útlak nepočujúcich osôb a posunkového jazyka, ako aj na obmedzené možnosti vzdelávania, ktoré majú nepočujúci k dispozícii, je nevyhnutné investovať do rozvoja ich zručností, napríklad do vzdelávania v oblasti žurnalistiky.

8. Zhrnutie

Nepočujúci používatelia posunkového jazyka vzhľadom na svoju jedinečnú kultúrnu a jazykovú identitu často uprednostňujú úplný a bezbariérový prístup k informáciám vo svojom národnom posunkovom jazyku. Ako ukázali predchádzajúce akademické štúdie, výsledky prieskumu DJE naznačujú, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka výrazne uprednostňujú "špecializované" spravodajské služby, ktoré sú prezentované priamo v ich národnom posunkovom jazyku nepočujúcim moderátorom a sú prispôsobené ich jazykovým a informačným potrebám. Tento prístup ("rámec pre nepočujúcich") považujú za účinný spôsob, ako podporiť ich právo na prístupné informácie. Odpovede z prieskumov DJE zároveň ukazujú, že nepočujúci používatelia posunkového jazyka očakávajú, že tieto spravodajské a informačné služby budú vlády poskytovať bezplatne.

Vo väčšine európskych krajín sa však národné vlády alebo verejnoprávne televízie rozhodli sprístupniť pravidelné spravodajské relácie poskytnutím tlmočníka do posunkového jazyka ("rámec pre počujúcich"). Z rôznych štúdií vyplýva, že mnohí nepočujúci používatelia posunkového jazyka majú problém porozumieť týmto tlmočníkom v priamom prenose z viacerých dôvodov vrátane technických problémov (ako je vysoká frekvencia reči v spravodajských reláciách), počujúcich tlmočníkov, ktorí nemusia úplne ovládať posunkový jazyk na úrovni rodného jazyka, a skutočnosti, že nepočujúci diváci sa môžu ťažko identifikovať s počujúcimi tlmočníkmi na jazykovej a kultúrnej úrovni. Okrem toho, vzhľadom na systémový útlak identity nepočujúcich a posunkového jazyka, mnohí nepočujúci diváci nie sú zvyknutí spracovávať veľké množstvo tlmočených informácií.

Problém spočíva predovšetkým v samotnej koncepcii prístupnosti: spravodajské relácie sú často vnímané ako "netlmočiteľné" a mnohí nepočujúci diváci sa necítia pohodlne pri sledovaní správ prostredníctvom sprostredkovateľa, ako je tlmočník. Aby sa dosiahla úplná inklúzia, nepočujúci musia mať nielen prístup k rôznym zdrojom spravodajstva v ich národnom posunkovom jazyku, ale musia byť tiež schopní plne porozumieť prezentovaným informáciám, čo im umožní vytvoriť si vlastný názor. Okrem toho existuje veľký dopyt po "správach pre nepočujúcich" a väčšom zastúpení nepočujúcich používateľov posunkového jazyka v správach, čo im umožní identifikovať sa s obsahom a reflektovať vlastné skúsenosti.

Výzvou však zostáva zabezpečenie finančnej udržateľnosti takýchto spravodajských služieb v "hluchom rámci". Zatiaľ čo nepočujúci používatelia posunkového jazyka očakávajú, že správy a informácie v ich národnom posunkovom jazyku im bude štát poskytovať bezplatne, verejnoprávni vysielatelia v Európe často volia "lacnejšie" riešenie tým, že v pravidelných spravodajských reláciách zamestnávajú počujúcich tlmočníkov. Preto sú potrebné intenzívnejšie konzultácie medzi rôznymi zainteresovanými stranami vrátane vládnych orgánov, národných vysielateľov a komunity nepočujúcich, aby lepšie pochopili vzájomné potreby a možnosti. Tento dialóg je nevyhnutný na posilnenie skutočného začlenenia nepočujúcich občanov zaručením ich práva na prístup k informáciám spôsobom, ktorému plne rozumejú.

9. Odporúčania

Zo správy obsahujúcej výsledky a závery prieskumov DJE (pozri výstup 4.1) boli ako zhrnutie tohto dokumentu načrtnuté nasledujúce odporúčania pre vlády a verejnoprávne vysielanie:

Získanie lepšieho prehľadu o začlenení: Vlády a verejnoprávni vysielatelia by sa mali poučiť z pohľadu nepočujúcich používateľov posunkového jazyka na inklúziu a svoje služby prístupnosti nevnímať ako záťaž, ale ako príležitosť. Musia uznať, že používanie tlmočníkov posunkového jazyka v hlavných spravodajských reláciách nemusí nevyhnutne spĺňať jazykové a informačné potreby nepočujúcich používateľov posunkového jazyka. Aby sa predišlo "ilúzii inklúzie", je nevyhnutné pochopiť, že skutočná inklúzia neznamena len poskytovanie rovnakej spravodajskej ponuky nepočujúcim a počujúcim osobám - to je v skutočnosti nerealizovateľné, keďže počujúci majú väčší prístup k rôznym zdrojom správ. Inklúzia sa zameriava na konečný cieľ: zabezpečiť, aby nepočujúci jednotlivci dostávali informácie na rovnakej úrovni ako ich počujúci kolegovia, a to spôsobom, ktorý považujú za efektívny.

Normy kvality pre správy v posunkovom jazyku: Vlády a verejnoprávni vysielatelia si musia viac uvedomovať práva nepočujúcich používateľov posunkového jazyka nielen na prístup k verejne dostupným informáciám v ich národnom posunkovom jazyku, ale aj na ich efektívne pochopenie. Mali by sa zaviesť vyššie normy kvality pre poskytovanie správ v posunkovom jazyku, aby sa zachovalo právo nepočujúcich na porozumenie správam a informáciám v ich národnom jazyku.

Podpora zamestnávania nepočujúcich posunovačov: Vlády a verejnoprávni vysielatelia by mali zvážiť možnosť zveriť výrobu správ v národnom posunkovom jazyku mediálnym spoločnostiam, ktoré vedú nepočujúci, alebo aspoň zamestnať nepočujúcich jednotlivcov. Tento prístup by nielen zvýšil kvalitu poskytovania správ v posunkovom jazyku pre

nepočujúcu komunitu, ale bol by aj v súlade s politikami podporujúcimi inklúziu a rozmanitosť v mediálnom prostredí.

Riešenie štrukturálnych nerovností: Vlády by mali riešiť všetky systémové predsudky, ktoré poskytujú počujúcim tlmočníkom viac privilégií na úkor potrieb nepočujúcich. Aby sa dodržala zásada "nič o nás bez nás", musia ísť osobné (finančné) záujmy bokom a v prvom rade sa musia vypočúť želania zástupcov komunity nepočujúcich.

Viaceré zdroje správ o posunkovom jazyku: Vláda by mala podporovať rôznorodosť ponuky spravodajstva v posunkovom jazyku, aby sa znížila nadmerná závislosť na jednom zdroji. To zahŕňa verejné zdroje aj zdroje určené nepočujúcim, aby sa zabezpečil prístup nepočujúcich k rôznorodému komplexnému spravodajskému obsahu.

10. Plán obhajoby

Nasledujúci plán propagácie bol vypracovaný ako inšpirácia pre ostatné európske krajiny, aby sa zabezpečil prístup nepočujúcich k správam a informáciám v ich národnom posunkovom jazyku. Malo by to byť v súlade s ich jazykovými a informačnými potrebami a vo formáte, ktorý je v súlade s "rámcem pre nepočujúcich". Opatrenia, ktoré sú tu uvedené, sú sprevádzané navrhovanými časovými harmonogramami, ukazovateľmi úspechu a míľnikmi (nie sú obmedzené na nižšie uvedený zoznam). Chronologické poradie realizácie nie je podstatné, pretože tieto činnosti sa môžu vykonávať súbežne.

10.1. Výskum spotreby správ

Je veľmi dôležité uskutočniť výskum zvyklostí nepočujúcich osôb v jednotlivých krajinách, ktorý by slúžil ako základ pre ďalšie lobistické úsilie. Potreby komunity nepočujúcich sa v jednotlivých krajinách výrazne líšia. Na tento výskum by sa mali vyčleniť vládne finančné prostriedky, ktoré by sa mali zveriť nezávislej akademickej inštitúcii.

Časový plán: 18 mesiacov

- Mesiac 1-2: Vypracujte návrh výskumu, v ktorom uvediete kľúčové otázky, ktoré posúdia, ako nepočujúci diváci vnímajú spravodajstvo v ich národnom posunkovom jazyku poskytované verejnoprávnymi vysielateľmi (hodnotiaci výskum). Nemal by sa zameriavať na subjektívne hodnotenia tlmočníkov alebo nepočujúcich moderátorov, ale skôr na meranie zrozumiteľnosti spravodajských relácií pre nepočujúcich divákov.
- Mesiac 3-6: Vláda vyhlási výzvu pre akademické inštitúcie, aby sa prihlásili a predložili návrhy na realizáciu tohto výskumu. Kľúčovou požiadavkou je, aby metodika výskumu zahŕňala kvalitatívne rozhovory vzhľadom na jazykové potreby

nepočujúcich divákov a aby nepočujúci výskumníci boli zapojení do celého výskumného procesu.

- Mesiac 7-18: Vykonajte a dokončite výskum, pričom zabezpečte, aby boli výsledky sprístupnené aj komunite nepočujúcich.

Ukazovatele úspešnosti:

- Na výskume sa zúčastňuje minimálne 20 respondentov.
- Výskum prináša jasné poznatky o spotrebe správ a preferenciách nepočujúcich používateľov posunkového jazyka.
- Správu schvaľuje výskumná inštitúcia aj zástupcovia komunity nepočujúcich.

Míľniky:

- Vláda vyhlásila výzvu na predloženie návrhu na výskum (mesiac 2).
- Na realizáciu výskumu sa vyberie akademická inštitúcia s potrebnými odbornými znalosťami (nepočujúcich) (mesiac 6).
- Záverečná správa s konkrétnymi odporúčaniami bola predložená a je k dispozícii aj v národnom posunkovom jazyku (mesiac 18).

10.2. Štruktúrovaný dialóg medzi kľúčovými zainteresovanými stranami

Je potrebný štruktúrovaný dialóg medzi príslušnými vládnyimi agentúrami, národným vysielateľom a zástupcami komunity nepočujúcich (napr. NAD). Tento dialóg by mal podporiť hlbšie pochopenie potrieb všetkých zúčastnených strán a súvisiacich obmedzení. Hoci môžu byť potrebné kompromisy, nesmú narušiť právo nepočujúcich na úplné pochopenie informácií.

Časová os: Prebieha

- Mesiac 1-2: Identifikujte kľúčové zainteresované strany vrátane vládnych agentúr, národného vysielateľa a zástupcov komunity nepočujúcich. Tento proces môže iniciovať ktorákoľvek zainteresovaná strana s cieľom nadviazať štruktúrovaný dialóg.
- Mesiac 3-6: Zorganizujte úvodné stretnutia zamerané na dialóg s cieľom riešiť kľúčové otázky, zabezpečiť transparentnú komunikáciu a identifikovať nerovnosti v mocenských štruktúrach. Témy môžu zahŕňať zadanie nezávislého hodnotiaceho výskumu a načrtnutie možných riešení.
- Mesiac 7 a ďalšie mesiace: Pravidelné následné stretnutia s cieľom udržiavať dialóg a pracovať na dosiahnutí konsenzu, ktorý zvýši zrozumiteľnosť spravodajských relácií pre nepočujúcich používateľov posunkového jazyka.

Ukazovatele úspešnosti:

- Každoročne sa konajú minimálne dve stretnutia.
- Aktívna účasť vlády, verejnoprávných vysielateľov a komunity nepočujúcich.
- Po každom kole dialógu sa stanovujú konkrétne kompromisy alebo spoločné ciele.

Míľniky:

- Zorganizovalo sa prvé stretnutie (mesiac 6).
- Medzi všetkými stranami sa dosiahol konsenzus v prospech nepočujúcich spotrebiteľov správ (čo najskôr).

10.3. Experimentovanie s ponukou správ

V rámci komunity nepočujúcich by sa mal iniciovať experimentálny projekt financovaný vládou, najmä medzi mediálnymi spoločnosťami vedenými nepočujúcimi, s cieľom vyvinúť na mieru šitý spravodajský servis, ktorý by spĺňal jazykové a informačné potreby nepočujúcich. Tento projekt by mal byť opakovaný a mal by zahŕňať spätnú väzbu od komunity nepočujúcich s cieľom zdokonaľiť ponuku a položiť základy pre udržateľný rozvoj.

Časový plán: 30 mesiacov

- Mesiac 1-6: Vypracujte návrh projektu s podrobnými informáciami o cieľoch, procese spoluvytvárania s komunitou nepočujúcich, integrácii výsledkov výskumu, rozpočte a dlhodobej udržateľnosti. Môže ho realizovať mediálna spoločnosť vedená nepočujúcimi.
- Mesiac 7-30: Spustenie experimentálneho projektu po schválení financovania vládou. Vykonajte priebežné hodnotenia s nepočujúcimi divákmi s cieľom zdokonaľiť ponuku (spoluvorba).
- Mesiac 24-30: Vyhodnotenie výsledkov projektu, prezentácia zistení zainteresovaným stranám a komunite nepočujúcich a preskúmanie možností dlhodobého financovania.

Ukazovatele úspešnosti:

- Pilotná spravodajská služba je vyvinutá na základe spolupráce s komunitou nepočujúcich.
- Najmenej 80 % zúčastnených nepočujúcich divákov vyjadruje spokojnosť so spravodajskou službou.

Mílniky:

- Experimentálny projekt bol schválený národným alebo európskym orgánom a bol naň pridelený rozpočet (mesiac 6).
- Záverečná správa s hodnotením novej koncepcie a odporúčaniami bola uverejnená (mesiac 30).

10.4. Profesionálny rozvoj v oblasti žurnalistiky a prekladu

Je potrebné vytvoriť príležitosti pre nepočujúcich, aby sa mohli profesionalizovať v oblasti žurnalistiky a tlmočenia/prekladu. Je to nevyhnutné na vytváranie kvalitných spravodajských ponúk v posunkovom jazyku, ktoré spĺňajú jazykové aj profesionálne normy.

Časový plán: 36 mesiacov

- Mesiac 1-12: Identifikovať možnosti špecializovaného vzdelávania v oblasti žurnalistiky a tlmočenia/prekladu pre nepočujúcich používateľov posunkového jazyka v spolupráci s akademickými inštitúciami alebo ako projekt financovaný vládou.
- Mesiac 13-18: Vypracovať program odbornej prípravy v spolupráci so vzdelávacími inštitúciami.
- Mesiac 19-36: Spustenie vzdelávacieho programu pre novinárov a prekladateľov.

Ukazovatele úspešnosti:

- Zavedie sa špecializovaný program odbornej prípravy pre nepočujúcich novinárov a tlmočníkov/prekladateľov.
- Zapísalo sa minimálne 15 študentov.
- Najmenej 10 vyškolených a/alebo certifikovaných nepočujúcich odborníkov vstúpi do odvetvia, aby podporili poskytovanie správ v posunkovom jazyku.

Mílniky:

- Získanie schválenia a rozpočtu na vzdelávací program zo strany ministerstva alebo akademickej inštitúcie (12. mesiac).
- Bol vypracovaný program odbornej prípravy (mesiac 18).
- Prví študenti začínajú školenie (19. mesiac).
- Zvýšila sa profesionalizácia nepočujúcich novinárov a tlmočníkov/prekladateľov (mesiac 36).

10.5. Školenia a zvyšovanie povedomia

Mala by sa realizovať celá škála vzdelávacích a osvetových iniciatív s cieľom informovať nepočujúcich jednotlivcov o ich práve na prístup k správam a informáciám a na ich pochopenie, ako aj vzdelávať vládne orgány, vysielateľov a počujúcich tlmočníkov o potrebách nepočujúcich používateľov posunkového jazyka. Tieto skupiny by mali pôsobiť skôr ako spojenci než ako strážcovia.

Časový plán: 18 mesiacov

- Mesiac 1-6: Vypracovať materiály na školenie a zvyšovanie povedomia nepočujúcich odborníkov, NAD alebo tlmočnických organizácií.
- Mesiac 6-18: Zavedenie informačných kampaní a školení.

Ukazovatele úspešnosti:

- Zvýšenie informovanosti nepočujúcich osôb o ich práve na prístupné spravodajstvo.
- Posilnená spolupráca medzi odborníkmi na nepočujúcich a tlmočnickými organizáciami.
- Väčšia informovanosť počujúcich tlmočníkov o ich úlohe v médiách posunkového jazyka.
- Lepšie porozumenie v rámci vládnych agentúr a národných vysielateľov.

Míľniky:

- Úvodné školenie a informačné materiály sú hotové (mesiac 6).
- Zvýšená informovanosť všetkých príslušných strán (mesiac 18).

Referenčný zoznam

Ball, A. R. (2011). Rovnaká prístupnosť posunkového jazyka podľa Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. (Rozdelená lojalita: profesionálne normy a vojenská povinnosť). *Case Western Reserve Journal of International Law*, 43(3): 759-798.

De Meulder, M., & Heyerick, I. (2013). (Nepočujúci) tlmočníci v televízii: výzva pre moc a zodpovednosť. In L. Meurant, A. Sinte, M. Van Herreweghe, & M. Vermeerbergen (Eds.), *Výskum, používanie a prax posunkového jazyka: In: Crossing views on theoretical and applied sign language linguistics* (s. 111-136). (Posunkové jazyky a komunity nepočujúcich). Berlín: Mouton de Gruyter.

Dhoest, A. & Rijckaert, J. (2020). Het Journaal met of in VGT: een evaluatieonderzoek naar het aanbod Vlaamse Gebarentaal op de VRT. Universiteit Antwerpen, Antwerpen. <https://publicaties.>

Dhoest, A. & Rijckaert, J. (2021). Správy "s" alebo "v" posunkovom jazyku? Cade study on the comprehensibility of sign language in news broadcasting (Cadeho štúdia o zrozumiteľnosti posunkového jazyka v spravodajských reláciách). *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, 30(4), 627-642.

Kyle, J. (2007). Posunok v televízii: analýza údajov. Bristol: Deaf Studies Trust.

Neves, J. (2007). O pýche a predsudku: rozdiel medzi titulkovaním a tlmočením do posunkového jazyka v televízii. *The Sign Language Translator and Interpreter* (Prekladateľ a tlmočník posunkového jazyka), 1(2): 1-24.

Norwood, M. (1979). Porovnanie tlmočeného a titulkovaného spravodajstva medzi nepočujúcimi absolventmi stredných škôl a nepočujúcimi absolventmi vysokých škôl. (Ongepubliceerd proefschrift). Maryland: University of Maryland.

Rijckaert, J. & Gebruers, K. (2022). Pandémia sprevádzaná infodémou: Ako sa nepočujúci posunkujúci vo Flámsku informovane rozhodujú? A Preliminary Small-scale Studie. In Blumczynski P., Wilson S. (Eds.), *The languages of COVID-19: Translational and multilingual perspectives on global healthcare* (s. 179-196).

Steiner, B. (1998). Posunky z prázdna: porozumenie a produkcia posunkového jazyka v televízii. *Tlmočenie*, 3(2): 99-146.

Stone, C. (2005). Na ceste k norme prekladu pre nepočujúcich. (Proefschrift). Bristol: Univeristy of Bristol.

Stone, C. (2007). Prístup nepočujúcich k nepočujúcim: preklad televíznych správ z angličtiny do britského posunkového jazyka. In: Cintas, J.C., Orero, P. & Remael, A. (eds.) Media for All. Subtitling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language (Titulky pre nepočujúcich, zvukový opis a posunkový jazyk). Rodopi, Amsterdam/New York.

Wehrmeyer, J. (2014). Sledovanie očí nepočujúcich a počujúcich divákov spravodajských relácií tlmočených do posunkového jazyka. *Journal of Eye Movement Research* 7(1):3,1-16.

Wehrmeyer, E. (2015). Porozumenie televíznych správ tlmočníkom posunkového jazyka. *Interpreting*, 17(2):195-225.

Xiao, X. & Li, F. (2013) Tlmočenie do posunkového jazyka v čínskej televízii: prieskum perspektív používateľov, *Perspectives*, 21(1), 100-116.
DOI: 10.1080/0907676X.2011.632690

Xiao, X. & Yu, R. (2009). Prieskum tlmočenia posunkového jazyka v Číne. *Tlmočenie*, 11(2):137-163.

DeafStudio

 manua[®]

 médiapi

 Teckenbro
Din teckenspråkiga medieproducent

TURKOOIS

visualb **x**